

4. Bibliographie der Schriften

**In: PRORECTOR ACADEMIÆ FRIDERICIANÆ CHRISTIANVS
THOMASIVS ICTVS, CONSIL.REGIVS, NEC NON
DVC.SAXON.INTIMVS, JVRIVM PROFESSOR ORDINARIVS UNA
CUM ...**

[NOMINE ACADEMIAE EDITVM. De VERO GAUDIO, CVIVS CAVSSA[!] ET MATERIA
CHRISTVS.]

Francke, August Hermann

1708

Abschnitt

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

JUSTITIAM, ET PACEM, ET GAUDIUM IN SPIRITU SANCTO!

Nica hominibus veri & solidi gaudii causa atque materia CHRISTUS est. Quemadmodum enim capitis damnum exhilarare nihil valet, quamdiu supplicii formido in animo residet: Ita posteaquam homines lapsu Protoplastorum facti sunt aeternae mortis rei, integrum iis non est, gaudere gaudium genuinum, quod in ipso vigeat cordis & animae penetrabili, nisi exitii metu liberentur, inque beatitatis perennis spem certam erigantur. Id quod neque sibi quemquam a se ipso, aut ab homine alio culpae socio, aut a creatura vlla, quantumvis excelsa sanctaque, fas est polliceri, neque is, qui forte sibi temere polliceatur, vnquam obtinebit. A CHRISTO autem solo id ipsum & recte speratur, & nisi quis sua sibi defuerit ἀπιστία, certissime impetratur. Hunc enim Deus dedit, ut omnis, qui credit in Ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam (Joh. III, 16.). Et non est in alio vlllo salus (Act. IV, 12.). Non potest itaque non vanum & inane gaudium esse, quod Christus non efficit, aut in vera animi cum Christo coniunctione non percipitur. Eiusmodi enim gaudium mortis aculeum ex animo hominis peccatoris neutiquam revellit; sed hominem quidem ludificat, malum autem & miseriam ejus non tollit, sed augeat. Isti qui confideraverit, facile animadvertet, quam sit falsum etiam illud Senecae: *Summa sapientiae; sibi fidere, contentum esse semet ipso, & de se nascentibus bonis.* Enimvero adversus omnem, vtut maximo studio affectatam, animi tranquillitatem, & contra quamlibet, ingeniosissimelicet quaesitam, cordis latitiam, stat semper animus in ipso naturalis quietis studio irrequietus, & semet ipso, ac de se nascentibus bonis nunquam, nisi forte infaniam aut illudatur, contentus. Vere beatum e contrario sibi que constans gaudium est, quod non nisi Christo acceptum refertur, eo, quod hic solus tum timorem interitus, seu causam tristitiae profundissimam, ipsique, cui inest, homini sepius ignotam, ex animo auferat,

ferat, tum credentibus certam vitæ æternæ spem faciat, quæ lætitiæ causa optima iustissimaque jure ac merito censetur. Unde discimus id quoque, hanc potius esse veram, errori profanæ gentilitatis oppositam *Summam Sapientiæ; Christo fidere, contentum esse Christo, & de Christo nascentibus bonis.*

Quod isthæc, *Cives Academia dilectissimi!* ita sese, ut dictum est, omnino habeant, ipsi dies, quos in piam Natalis Domini nostri Jesu Christi memoriam nunc celebratum imus, facile vos admonebunt. Nam pericope Evangelica Cap. II. Lucæ comprehensa, dum in eo versatur, ut, quæ Nativitatem Christi circumstant, exponat, veri gaudii originem juxta & materiam CHRISTVM esse, luculentissime testatur. Angelus enim Dei, quum pastoribus, in agro Bethlehemitico excubantibus, ingentem subito lætitiæ objecturus esset, hisce eos compellasse verbis legitur: *Hodienatus vobis est Servator, qui est Christus Dominus in urbe Davidis.* Manifestum igitur est, Legatum huncce cælestem Gaudium illud magnum, cuius se pastoribus præconem præbuit, ad Christum vnice retulisse, & isthunc quidem, illo ipso die prognatum. Nam populus Dei adhuc spe venturi Messiae se sustentauerat, ejus desiderio flagrauerat, omni patientia eum expectaverat: at vero, quum jam ille natus esset, inque cunabulis cerni posset, præterierat tempus Spei, Desiderii, Patientiæ piorum; Illuxerat autem exoptatissimus dies Gaudii, quod in bonum præsens effunderetur, ac Deum in carne revelatum complecteretur. Gaudium vero isthuc ad brevissimam illam temporis periodum, qua oculi mortalium Christum, in carnis infirmitate, existentem, conspicati sunt, haudquaquam religandum nobis est. Nam ut omne tempus, quod Natalem Christi antegressum est, ab iis, qui verbo Dei fidem habuerunt, in spe, desiderio & expectatione Christi tanquam *veri solatii Israhel* (Luc. II, 25. Jer. XIV, 8.) consumendum fuit: Ita Gaudium, quod Christus in plenitudine temporis apparens attulit, omnem sibi vendicat ætatem subsequentem, &, quum *regni ejus finis futurus non sit*, (Luc. I, 23. Dan. VII, 14. 27.) ipsam ingreditur æternitatem, ut sicutandem *χαρὰ ἀνεκλάλητος καὶ δεδοξασμένη* (lætitiæ ineffabilis & gloriosa i. Pet. I, 8.) euadat permaneatque.

Quod si igitur Christiani audire, nec ipso, quo insignimur, nomine, indigni censi velimus, Gaudium illud Magnum, quod Angelus Dei adnuntiatum venit, non minus ad nos pertinere, quam

ad pastores Bethlemicos, existimemus; atque illam demum veram, solidam ac solam habeamus letitiam, quæ ex gratia Christi capiatur, ac fundata in Christi erga nos amore, quasi in sinum ejus grato animo refundatur. Neque respiciamus prava aliorum exempla, qui animi luxuria & inconstantia modo ad hæc, modo ad illa vana atque sterilia gaudia propelluntur, & quo magis eorum polluta sunt mens & conscientia, eo magis sanctarum animarum puras atque castas delicias rideant & averfantur. Hi ipsi vero non nisi falsi gaudii umbram cupiditate vaga consecretantur, quæ, si attingi ab iis videatur, cito evanescit, & quod peius est, primum iis quasi somnio thesauros portendit, at, postquam sensus rationemque probe delusit, in animæ fundo perturbationem, fastidium, pœnitundinem doloremque, ac pro levicula sæpius voluptate damna innumera gravissimaque relinquit, compluribus æternum etiam exitium parturiens. De talibus optime Bernhardus: *Gaudent in cibus, gaudent in pompis, gaudent in divitiis, gaudent & in vitiis homines, sed luctus extrema occupat.* Quid? quod si quis etiam prodeat, qui jactitet quidem, se sua solide aliquando gaudium esse gaudia, animoque summam, quæ cogitari possit, cepisse voluptatem, & suam præterea lætandi causam in re non inhonesta sibi accidisse arbitretur, attamen gaudium illud, quod a Christo proficiscitur, nondum gustaverit: nã is veri & genuini gaudii expers & exfors etiamnum habendus fuerit. Etenim quod Judæorum magistri dixisse perhibentur; * *quicumque non vidit letitiam propter hausionem aque* (in festo die *εὐνοῦρησας*) *non vidit unquam letitiam ullam*: id nos verius ad rem præsentem hunc in modum accommodaverimus; *quisquis ex fonte salutis (Christo) aquas cum letitia non hausit, (Ies. XII, 3) siue gaudium, quod Christus anime creat, nondum expertus est, is nescit, quid sit vera, vivida, & in qua mens immortalis placide & beatè acquiescat, letitia.* Quem in sensum retissime Augustinus ait: *nemo se credat aliquod verum gaudium in hoc sæculo possidere: verum in hoc mundo gaudium nec fuit, nec est, nec esse poterit.* Ne quis autem conjungi & quasi permisceri gaudia mundana cum celestibus posse falso in animum inducat, idem Augustinus merito audiendus est, quando, inquiens, *gaudet in hoc sæculo, non gaudet in domino; quando gaudet in Domino, non gaudet in sæculo.* Et alibi: *Nemo in hoc sæculo potest gaudere, & in Domino: multum inter se hæc duo gaudia differunt, suntque omnino contraria.*

Intelligitis haud dubie, ó Nostrí! ad quod & quale gaudium in præsentia Vos invitatum eamus. Agite dum ergo, quoscunque

* Lightf. Hor. Heb. ad Joh. VII, 38

vestrum veneratio Numinis non cohibuit, quo minus turpia inpetore gaudia adhuc versaretis; quotquot gaudiis illicitis & inhonestis vestras inquinare conscientias veriti non estis, (o utinam nulli eiusmodi neque hic nec alibi invenirentur!) missa, quæsumus vos, ea facite, ac, vere serioque resipiscetes, exsecramini ea ac detestamini. Quin juvenilia etiam illa gaudia, quæ forte nonnulli inhonesta non ducunt, at quæ talia tamen sunt, ut mentem seriis, nedum cælestibus, intentam minime deceant, sed ei potius haud mediocriter, officiant, abjicere penitus & abdicare ne recusatis. Quidam enim in res superuacuas, ludicras, otiosas effusi, dum se nihil mali agere autumant, interim distinentur illis quasi laqueis irretiti, quo minus ad verum ac solidum, quod ex pace conscientie radicescit, gaudium adspirent. Regno enim Dei per Christum in hominum animos constituendo, quod est *justitia & pax & gaudium in Spiritu Sancto*, (Rom. XIV. 17.) cum intemperie illa, rerum leuium & ineptiarum amore, profano otio, iisque omnibus, quæ isthuc comitari solent, nequaquam convenit.

Quare nunc animos & mentes vestras adhibete, ac percipite, quibus vitæ vestræ auctor Deus vos compleri gaudiis peroptet. Iussu enim eius ac mandato

MAGNUM GAUDIVM VOBIS EVANGELI-
ZATVR :

NATIVS VOBIS EST SERVATOR, CHRI-
STVS DOMINVS.

Euangelium hocce dum legendum oculis, audiendum auribus, cogitandum animis vestris objicitur, cavete etiam atque etiam, ne funestus, homineque ad cælestia nato plane indignus stupor, mentes occupet vestras, qui vos ad attendendum huic nuntio ineptos reddat. Quantus enim & quam execrabilis ille stupor foret, si rem tantam, & in qua salutis vestræ cardo vertitur, susque deque haberetis? Et quis non vecordes atque amentes dixerit eos, qui Deo se ad illos miseros servandum ac ab interitu vindicandum comparante, Filium Unigenitum ad eos ablegante, incredibili modo ad eos se demittente, per Angelum expromptam paratamque salutem iis prædicante, eandemque per Filium perficiente, per Spiritum Sanctum obsignante, per servos suos ore & scriptis offerente, denique Numine amantissimo nihil non agente, ut eos æternorum gaudiorum redderet partici-

pes, qui, inquam, interim, quasi isthæc omnia ad se nihil attinerent, aliud agerent, aliisque curis, immo nugis & sordibus intenti essent. Absit! *Dilecti!* ut tales vos nunc aut in posterum Deus Opt. Maximus, qui benignissimus quidem est, sed habet *ἐνδίκον ὀμνα*, unquam deprehendat. Si vel maxime autem hic ipse dies nonnullos vestrum seniores ac negligentiores, immo suæ salutis plane incuriosos comprehenderit, saltem, ut nunc id emendetur, peroptamus. Tam exoptabilis enim lætusque cunctis esse debet huius diei nuntius, ut quorumcunque subierit animos, eos merito immutet totos ac transfiguret.

Quamobrem, si quidem consilio, si prudentia ulla res vestras videri velitis gubernare, agite dum ipsi considerate, haud levis rem esse momenti, quod ab ipso Deo ad Gaudium Magnum tam benigne, tam suaviter ac liberaliter vocemini. Omni sane jure Magnum id atque Ingens Gaudium dicitur, quod omnem noui fœderis gratiam & vniuersa futuri sæculi bona annexa sibi habet continetque. Et Magnum merito illud audit eo etiam respectu, quod paruum, immo nihil sit humanum omne ac naturale gaudium, ad illud si comparatur: quippe quod *nec oculus hominis vidit, nec auris audiuit, nec in mentem ullius unquam venit, quod Deus suis preparauit amatoribus* (1. Cor. II, 9.). Vere utique Magnum est, etiam si non ad sensus, saltem non semper, illabatur. Dicitur enim ab Apostolo gaudium, non quod sensus adficiat, sed *in Spiritu Sancto* (Rom. XIV, 17.). Magnum est in hujus etiam vitæ fideique curriculo, eo quod in re versetur magna, salute æterna, fundamento innitatur magno, Jesu Christo, ab amore magno, Patris videlicet Filium Unigenitum mundo largientis, indulgeatur, tandem etiam magnis alatur promissionibus. Apparebit vero etiam, magnum aliquando, quum remotis malis omnibus, terque quaterque, seu potius modo infinito, beatos reddet singulos, qui nunc fide, sub mysterio Crucis, id complecti non recusauerint.

Quæ quum ita sint, quis felicior? quis beator erit vobis? id si impetraveritis. At integrum vobis est, id impetrare. Eodem enim diuini Legati Euangelio, quo gaudium illud omni populo, hoc est, cuilibet remere id non repudiant, spondetur, simul etiam *Servator, Christus Dominus*, gaudii illius Auctor, immo præbitor etiam & minister (o charitatem!) præsto adesse indicatur. Vos autem qui doctrinæ Christianæ a puero innutriti estis, non ignoratis, Servatorem illum non modo in orbem introiuisse, ac Bethlehemi natum esse, sed
etiam

etiam postea, ad expianda totius mundi peccata, in ara crucis oblatum, e mortuis resuscitatum, in gloria receptum fuisse, inque hac ipsa gloria esse rediturum, ut viuorum mortuorumque se iudicem sistat.

Horum itaque quum nihil vos nesciatis, jam non superest aliud, nisi vt caueatis vobis, ne adversus ipsum Christum, salutemque ab eo vobis partam, quasi dedita opera, tendatis & nitamini, & ne cum hoste, ad quem debellandum Christus hominem adsumsit, contra Christum veniatis. *Quis hoc auderet?* dicetis forte. Vtique isthuc faciunt omnes, qui id amant, agunt, fouent, eique inhærent, quod Christus odit, & ad quod dissoluendum ac destruendum is aduentauit. Tales vero, quamdiu præfracte adeo Spiritui S. resistunt, & gratiæ Christi ipsa peccandi assiduitate obicem ponunt, ne ipsa quidem Salus iuuerit. Idcirco, peccatorum sordes, omnemque *αγομίαν* odisse & exsecrari, male admissorum pœnitere, deprauatum corruptissimumque animi habitum agnoscere, perferentiscere, dolere, Seruatorem, desiderio, non simulato, sed serio profundoque, desiderare, amoris rerum mundanarum dicere vale vnumquemque oportet, qui Christi particeps ac salutis æternæ compos reddi velit.

Non negatum quidem imus, supra naturæ vires positum esse, vt quis tali animo ad Christum accedat: veruntamen isthæc hominis *αδυναμία* ne moras quidem rei maxime omnium necessariæ injicere, nedum, vt plane omittatur, efficere debet. Etenim ipsa miseria nostra & intima corruptio, Dei benignitas, quæ nos illa conditione misera exsolvere cupit, Christi in nostram miseriarum vallem descendens amor immensus, gratiæ Noui Testamenti adnuntiatio solemnitas, iterata toties totiesque ad eandem gratiam vocatio, & cum promissionibus eximiis coniuncta invitatio, quin etiam tot miserorum, non rectorum a Christo, sed benigne receptorum, exempla ad preces nos percellere debent, quibus id omne a Deo impetremus, quod opus & necesse nobis est, vt rite ad Christum accedamus.

Si hoc pacto commonstratam ingrediamini viam, & ipsa præueniens Dei gratia vltro vobis opitulabitur, & Seruatorem ipsum facile in vestra pellicietis vota, ut suo vos adnumerare populo, gratia donare, salute beare amantissime dignetur.

Scribuntur hæc Vobis, *Cives Academici!* non vt receptæ duntaxat consuetudini inserviat, aut dicis causa, sed coram facie Jesu Christi. Vos jam cogitate, quid non modo per præsentis dies festos, sed

fed per omnem vitam vestrarum partium, vestrique fit officii. Certe, si unquam, nunc vos decet in hac re gravissima *σπράζειν* & omnia serio agere. Namque ille ipse, quem infantem nunc contemplamur, Iudex mox erit severissimus; eique meritas dabunt poenas, qui salutem ab eo benignissime oblatam despectui ac ludibrio habuerint. Contra autem ii omnes, qui salutaribus obsecundantes monitis, corde contrito ad Christum accedere, & fide non fucosa complecti eum haud neglexerint, re ipsa & experiundo cognoscent, *unicam*, quod initio diximus, *veri atque solidi gaudii causam atque materiam Christum existere*. Hi quoque soli ad veram pertingent *Sapientiam*, ejusque *Summam ipso usu in eo sitam esse*, deprehendent: *Christo fidere*, contentum esse *Christo*, & *de Christo nascentibus bonis*: utpote in quo *reconditas omnes sapientie ac scientie opes* invenient (Col. II, 3.).

Si qui autem sunt, (nam esse minime dubitamus,) qui ad hæc Gaudia & ad Sapientiam hanc justo tramite contendunt, atque animum vera & viuida fide Christo addixerint, eos pariter monemus atque hortamur, ut omni studio eos se constanter præbeant, quorum e verbis, actionibus, vitæ instituto ac tenore omni luceat, se a gaudio, quod Christi expers sit, esse alienissimos, nec sapientiam a se agnoscere, cuius *Christus* non sit *Alpha & Omega*. Hi ipsi insuper sibi maxime opere caueant, ne, quod diuina indulget gratia, id sua ipsis incuria in posterum intercipiatur.

Ita cuncti, ut Christi populo dignum est, sancta Christi Natalitia sancte concelebrate. *Si quis Jesum Christum non amat, sit anathema!* *Maran atha. (esto detestabilis! Dominus venit.)* P. P. Halæ in Vigiliis Nativitatis Ao. MDCCVIII.

TYPIS ORPHANOTROPHIL